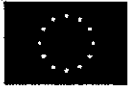




**ПЛАН ЗА
КОНСЕРВАЦИОННИТЕ ДЕЙНОСТИ
НА ОП ЗООПАРК – СПАСИТЕЛЕН
ЦЕНТЪР
гр. ВАРНА
2025 - 2034г.**



1. РЕЗЮМЕ

Зоологическата градина във Варна трябва да поеме своята роля в опазването на биологичното разнообразие, чрез изпълнение на преки и непреки консервационни дейности. природозащитните инициативи и образованието на посетителите. Настоящият план е стратегически документ, който определя възможностите за организиране на консервационната дейност в зоологическата градина. Основният фокус е върху опазването на застрашени видове, обучението на посетителите и научните изследвания в съответствие с международните природозащитни стандарти.

Основни цели на плана

- **Участие на зоологическата градина в размножителни програми** – Разработване на ефективни стратегии за размножаване, особено за застрашени видове, в сътрудничество с международни организации като Европейската асоциация на зоопарковете и аквариумите (EAZA) и Международния съюз за защита на природата (IUCN).
- **Участие в програми за възстановяване на популации на застрашени видове** – Използване на ефективни методи за стимулиране размножаването на видовете с висока природозащитна стойност, увеличаване на познанията за тях и специализиране в тяхното отглеждане.
- **Образователна и социална роля** – Развитие на инициативи за повишаване на екологичната осведоменост сред посетителите чрез предоставяне на информация, изпълнение на образователни програми, провеждане на информационни кампании.
- **Установяване на сътрудничество с научни и академични институции** – Активно взаимодействие с научни институции за проучване на животинското поведение, генетичното разнообразие и здравословното състояние на видовете.

В изпълнение на своите цели Планът за консервационната дейност насочва усилията към използване на знанията, уменията и капацитета на зоологическата градина в дейности за подпомагане и опазване на биологичното разнообразие, съчетано с внедряване на научен подход, постигане на поставените образователни цели и прилагане на природозащитни практики. С изпълнението на този план, зоопаркът ще се утвърди като водещ център за природозащита и екологично образование в региона.

2. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият план е разработен с визия за постигане на следните цели:

- Увеличаване на делът на консервационно значимите видове в колекцията на зоологическата градина;
- Включване на зоологическата градина в програми за опазване на видове извън естествената им среда (*ex-situ*);
- Изпълнение на мерки от национални или международни планове за действие за опазване на видове;



- Осигуряване на обучение на обществеността по отношение на опазване на видовете и техните местообитанията, чрез провеждане на природозащитни кампании, изпълнение на програми за обучение и др.;
- Включване в научни изследвания и дейности, свързани с опазване на консервационно значими видове.

Целите следва да бъдат осъществени чрез:

- ✓ Специализиране в отглеждането на местни и чуждестранни консервационно значими видове.
- ✓ Подобряване на средата на отглеждане на видовете чрез реконструкция на съществуващи съоръжения и изграждане на нови, модернизиране на инфраструктурата и въвеждане на съвременни технологии.
- ✓ Разработване и изпълнение на образователни програми за опазване на природата, насочени към различни целеви групи;
- ✓ Осигуряване на условия за извършване на научноизследователски дейности, съвместно с академични и научни институции, неправителствени организации, други зоологически градини и спасителни центрове в страната и чужбина;
- ✓ Повишаване квалификацията на персонала.

3. Опазване на биологичното разнообразие

3.1. Консервационни дейности

Биологичното разнообразие на съвременния свят е подложено на различни заплахи, които причиняват намаляване на популациите и изчезване на видовете, които не могат да се приспособят към променящата се среда и човешкото въздействие. Основните причини за загубата на биологично разнообразие са:

- настъпилите изменения поради използването на земята и морските акватории;
- свръхексплоатацията на биологични ресурси;
- изменението на климата;
- замърсяване на средата;
- навлизането на инвазивни чужди видове (ИЧВ).

Методите за опазване на биологичното разнообразие включват опазване на видовете в естествените им местообитания, т.н. *in-situ* опазване, посредством защитени територии или зони със специален статут, поставяне на видовете под защита, контрол върху отнемането от природата и търговията с диви видове, недопускане на навлизането на чужди видове, които могат да бъдат опасни за местните популации и видове.

Съвременните зоологически градини могат да се включат в опазването на биологичното разнообразие, ползвайки своите специфични знания и опит при отглеждането на диви животни в адаптирана среда. Това се определя като опазване извън естествените им местообитания, познато с термина *ex-situ* опазване.

Размножаването на определени видове в колекции се ползва и като основа за опазването на видовете *in-situ*, чрез провеждане на програми за повторното им въвеждане в природата или за подпомагане на дивите популации. Възможностите на зоологическите градини обаче не се ограничават само до тази дейност. Чрез своята



специфика на работа те имат изключителна възможност да предоставят и разпространяват информация на широк кръг от хора.

По този начин опазването на видовете може да се осъществи чрез два типа консервационни дейности:

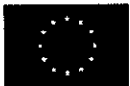
- **Преки консервационни дейности:** Отглеждане и размножаване на консервационно значими видове, с цел повторното въвеждане на вид в природата, възстановяване и подпомагане на дивните популации, съхраняване на генетичния фонд на видовете, отглеждани на затворено;
- **Непреки консервационни дейности:** провеждане на образователни програми, кампании и други дейности, свързани с опазване на параметрите на средата, местообитанията на дивите видове, биологичното разнообразие, разясняване на влиянието на браконьерство и последствия от незаконната търговия с диви видове, последствията от замърсяването на средата и климатични промени, необходимостта от борбата с ИЧВ, и др.

ОП Зоопарк-СЦ, гр. Варна в досегашната си дейност не провежда програми за *ex-situ* опазване на видове. Зоологическата градина е официален спасителен център, съгласно Заповед РД-242/14.03.2003 г. (отм.) и понастоящем по силата на Заповед № РД-826/2.11.2012 г. изм. със Заповед № РД-619/08.09.2015 г. на министъра на околната среда и водите за определяне на местата изпълняващи функцията на спасителни центрове, във връзка с прилагането на Конвенцията по международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES) и Закона за биологичното разнообразие. В това си качество извършва дейности по настаняване на задържани при административни процедури екземпляри от диви видове, предмет на нарушения и лечение и рехабилитация на намерени бедстващи екземпляри от диви видове. След провеждане на лечението на дивите екземпляри, тези които могат да оцелеят в природата се освобождават в природата, а останалите стават част от колекцията на зоологическата градина и по възможност се използват за размножаване. За своята дейност зоологическата градина осигурява информация за посетителите посредством наличните информационни табели с видовете и интернет страницата си. Въпреки че зоологическата градина е предоставяла възможност за извършване на научни изследвания на своята територия към момента конкретни обучения на посетителите и научни изследвания не се провеждат.

Ефективното изпълнение на консервационни дейности е в пряка зависимост от наличието на подходяща инфраструктура, което се предвижда в Плана за развитие на зоологическата градина. Наличието на добри условия за отглеждане на животните в естествената среда и подбора на подходящи видове и обучение на персонала, значително би допринесло за изпълнението и на настоящия план. Зоологическата градина е член на Българската асоциация на зоопарковете и аквариумите, което дава възможност за изпълнение на съвместни консервационни програми с другите членове на организацията. Много по-големи възможности за изпълнение на консервационни програми е членството в Европейската асоциация на зоопарковете и аквариумите (EAZA), което е предвидено в плана за развитие.

3.2. Консервационен статус

Консервационни статус на видовете на световно ниво се определя от Международния съюз за опазване на природата (IUCN), който е международна организация, работеща в областта на опазване на природата и устойчиво ползване на



природните ресурси. На базата на събиране на научна информация, извършване на проучвания и анализ организацията определя природозащитното състояние на видовете на световно ниво въз основа редица критерии, оценяващи състоянието на популациите на дивите видове животни и растения. В зависимост от тяхното състояние видовете се разпределят в следните категории:

Изчезнали видове

Изчезнал (EX) е вид, чийто последният индивид е умрял или, за който след систематични и продължителни проучвания, не е регистриран нито един индивид;

Изчезнал в природата (EW) е вид, който е оцелял единствено в плен;

Застрашените видове се оценяват като:

Критично застрашени (CR) вид с изключително висок риск от изчезване в природата, в резултат на бързо намаляване на популацията от 80 до над 90 % през последните 10 години (или три поколения);

Застрашен (EN) вид, който е изложени на много висок риск от изчезване в резултат на бързо намаляване на популацията от 50 до повече от 70 % през последните 10 години (или три поколения);

Уязвим (VU) вид с висок риск от изчезване в резултат на бързо намаляване на популацията от 30 до повече от 50 % през последните 10 години (или три поколения).

Незастрашени видове:

Почти застрашен (NT) вид, който може да отговарят на критериите за застрашен вид в близко бъдеще;

Незастрашен (LC) вид, който е широко разпространен.

НЕЗАСТРАШЕН

ЗАСТРАШЕН

ИЗЧЕЗНАЛ

LC	NT	CR				
<i>Least Concern</i>	<i>Near threatened</i>	<i>Vulnerable</i>	<i>Endangered</i>	<i>Critically endangered</i>	<i>Extinct in the wild</i>	<i>Extinct</i>
Незастрашен	Почти застрашен	Уязвим	Застрашен	Критично застрашен	Изчезнал в природата	Изчезнал



Увеличаване на риска от изчезване

Посочената скала и критериите на IUCN са в основата за определяне на природозащитния статус на видовете на регионално и национално ниво. Пример за регионално ниво са публикуваните Европейските червени списъци на застрашените видове, включваща популациите на видовете в цяла Европа и Европейски съюз в частност. Настоящите червени списъци са публикувани от Европейската комисия в периода 2007 – 2022 г.



България също има традиция за оценка на дивите популации, като през 1984 г е издадена първата червена книга в 2 тома съответно растения и животни. Червената книга на Република България, издадена през 2015 г., вече в три тома, включва не само видовете растения и животни, а и застрашените местообитания. Основна цел е да служи като референтен материал за определяне на статуса на видовете и местообитанията в страната, като подпомага опазването на биоразнообразието.

Отчитайки консервационни статус на видовете, е възможно да се приоритизират усилията за поддържане и възстановяване на популациите. На тази база се изграждат стратегии и се взимат решенията в международен план, свързани с опазването на видовете, отчитайки заплахите за тяхното оцеляване.

3.3. Отглеждане на консервационно значими видове.

Най-ефективните стратегии за опазване на видовете са тези за опазване *in-situ*, когато животните се опазват в естествената им природна среда. Не всякога *ex-situ* отглеждането се изисква и може да бъде ефективно за опазването на даден вид, по същия начин, по който други управленски намеси могат или не могат да бъдат необходими и ефективни за неговото опазване. Това определя и първостепенното или второстепенно значение на *ex-situ* опазването за различните видове. Следователно е необходимо да се обмисли как управлението на популациите отглеждани *ex-situ* може да допринесе за общите цели за опазване на целевите видове.

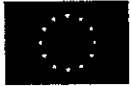
Не един са примерите, когато *ex-situ* опазването е имало решаващо значение за опазване на даден вид, след като е почти или напълно изчезнал в природата. Успешни консервационни дейности с възстановяване на популациите на база отглеждани в плен животни са осъществени за маврицийския сокол (*Falco punctatus*), при останали в природата 4 познати екземпляра до 1974 г., белия арабски орикс (*Oryx leucoryx*), след като последния див екземпляр е убит през 1972 г. Брадатия лешояд (*Gypaetus barbatus*) в централна Европа е възстановен също чрез специализирана размножителна програма.

Размножителните програми не винаги са успешни, поради специфичните нужди на видовете, които не могат да бъдат винаги пресъздадени в контролираната от човека среда. Такъв е примера със Суматренския носорог (*Dicerorhinus sumatrensis*), който въпреки многогодишните усилия в зоопарк са родени само три екземпляра. Този вид не се развива добре извън естествената му среда, предвид което *ex-situ* опазването е неприложимо.

За да се постигнат подобни резултати е необходимо да се работи в програми за застрашени видове, в които участват много институции и има възможност за обмен на подходящи за размножаване екземпляри, знания и опит. Такъв е примерът с програмите на Европейската асоциация на зоопарковете и аквариумите (EAZA) за поддържане на популации извън естествената им среда (*ex-situ*), с цел размножаване и където е необходимо възстановяване на видове в дивата природа ЕЕР (*EAZA Ex-situ Program*)

4. Колекция на ОП Зоопарк-СЦ, гр. Варна

В настоящата колекция на зоологическата градина се отглежда 59 вида животни, представени от около 341 индивида, които най-общо могат да бъдат разделени на диви и домашни животни. Количеството на отглежданите животни варира през годината, предвид естествените процеси на размножаването и смърт, както и на случаите на обмен с други зоологически градини или предоставяне или получаване на екземпляри при обмен или по договори за размножителен заем. В рамките на своята дейност



зоологическата градина обменя животни с други зоологически градини в страната. По договор се отглеждат и животни, като леопардите и тигрите, които са собственост на чужда компания.

Понастоящем колекцията включва 48 вида диви животни с общо 219 екземпляра, в следното съотношение:

- Бозайници: 19 вида, 64 екземпляра;
- Птици: 29 вида, 157 екземпляра.

От тях местни за територията на страната са 21 диви вида, включително един изчезнал от фауната на България, а чуждите видове са 34, включително два инвазивни.

Отглежданите домашни животни са представители на 11 вида с обща численост от 120 екземпляра, в това число:

- Бозайници: 5 вида, 39 екземпляра;
- Птици: 6 вида, 81 екземпляра.

В планираната колекцията за периода 2025 - 2034 г. се предвижда към края на посочения период зоологическата градина да отглежда 44 вида диви животни, в следното съотношение:

- Бозайници: 19 вида;
- Птици: 21 вида;
- Влечуги: 4 вида.

От всички тях местни за територията на страната са 28 диви вида, включително един изчезнал от фауната на България, а чуждите видове са 16, включително 1 инвазивен.

Отглежданите домашни животни се предвижда да са представени от 3 вида, в това число:

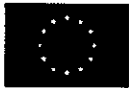
- Бозайници: 2 вида;
- Птици: 1 вида.

По отношение на природозащитната стойност на видовете в колекцията към настоящия момент се отглеждат 15 значими вида, което е 25,4 % от общата численост на видове в зоологическата градина. Предвидено е в "Планът за колекцията са 2025 - 2034 г." видовете със значим природозащитен статус да нараснат на 30, което ще бъде 68,2 % от общата численост на отглежданите в зоологическата градина видове, като 21 от тях са местни видове за територията на страната и 8, представляват чужди видове.

4.1. Отглеждане на местни видове

В настоящата си колекция зоологическата градина отглежда 11 местни вида с висока природозащитна стойност, чието природозащитно състояние е оценено в Червената книга на Република България (ЧКРБ):

- Кафява мечка (*Ursus arctos*)
- Вълк (*Canis lupus*)
- Европейски рис (*Lynx lynx*)
- Поен лебед (*Cygnus cygnus*)
- Червен ангъч (*Tadorna ferruginea*)
- Бял щъркел (*Ciconia ciconia*)
- Розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*)
- Къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*)
- Бухал (*Bubo bubo*)
- Сокол орко (*Falco subbuteo*)



- Сокол скитник (*Falco peregrinus*)

Голямата част от посочени птици са постъпили в зоологическата градина в качеството ѝ на спасителен център. Повечето са с наранявания, които са попречили на връщането им в природата. Към настоящия момент само при два от изброените видове има размножаване. Причина за това най-често е липсата на подходящ партньор за съставянето на размножителна двойка и неподходящата среда на отглеждане. Отглеждането на кафява мечка (*Ursus arctos*), която въпреки че е важна част от експозицията, не носи предимства на зоологическата градина, предвид че съществуващото заграждение не предоставя възможности за размножаването на вида или рехабилитация на бедстващи индивиди и повторното им връщане в природата. По тези аспекти не може да прилага мерките от действащия национален “План за действие за опазване на кафява мечка (*Ursus arctos* Linnaeus, 1758) в България 2024 -2033 г.”. Предвид това зоологическата градина не може да участва в преки консервационни дейности с този вид. Вълкът (*Canis lupus*) е обикновен вид в зоологическите градини в страната. Сега отглежданите животни са хибриди между два подвид и не могат да се ползват за програми за опазване *ex-situ*. Тяхното размножаване следва да бъде преустановено. Поради тази причина и малката си територия на зоологическата градина, въпреки че притежава условия за отглеждане на вида се предлага замяната му в колекцията с по-атрактивен вид.

Отчитайки тези обстоятелства Планът за колекцията са 2025 - 2034 г. предвижда да бъдат отглеждани в зоологическата градина, следните местни видове с висока природозащитна стойност, за които зоологическата градина може да предостави среда за отглеждане:

I. БОЗАЙНИЦИ (MAMMALIA)

Гризачи (RODENTIA)

1. Европейски лалугер (*Spermophilus citellus*):

- Природозащитен статус: IUCN: EN; ЧКРБ: VU
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: План за действие за опазване на европейския лалугер (*Spermophilus citellus*) в България за периода 2022-2031 г.
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP

2. Обикновен хомяк (*Cricetus cricetus*):

- Природозащитен статус: IUCN: CR; ЧКРБ: VU
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP

Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP

Хищници (CARNIVORA)

3. Европейски рис (*Lynx lynx*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: CR;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;



- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

II. ПТИЦИ (AVES)

Гъскоподобни (ANSERIFORMES)

4. Червеногуша гъска (*Branta ruficollis*):

- Природозащитен статус: IUCN: VU; ЧКРБ: VU;
- Международен план за действие: International Single Species Action Plan for the Conservation of the Red-breasted Goose *Branta ruficollis*;
- Национален план за действие: План за действие за опазване на червеногушата гъска (*Branta ruficollis*) в България за периода 2018 – 2027 г.;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

5. Поен лебед (*Cygnus cygnus*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EN;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Не..

6. Червен ангъч (*Tadorna ferruginea*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: CR;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Размножаване на червени ангъчи и разселване в природата се осъществява в Биологична експериментална база "Калимок", БАН

Кокошоподобни (GALLIFORMES)

7. Колхидски фазан (*Phasianus colchicus colchicus*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EX;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Развъжда се във фазановото стопанство „Тунджа“.

Щъркелоподобни (CICONIIFORMES)

8. Бял щъркел (*Ciconia ciconia*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: VU;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Не.



Пеликаноподобни (PELECANIFORMES)

9. Лопатарка (*Platalea leucorodia*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: CR;
- Международен план за действие: International Single Species Action Plan for the Conservation of the Eurasian Spoonbill *Platalea leucorodia*
- Национален план за действие: “План за действие за опазване на колониално гнездящи водолюбиви птици (чаплови и ибисови птици, огърличници, саблеклюни и рибарки): *A. purpurea*, *A. ralloides*, *E. alba*, *E. garzetta*, *N. nycticorax*, *P. leucorodia*, *P. falcinellus*, *R. avosetta*, *G. pratincola*, *Ch. hybrida*, *Ch. niger*, *G. nilotica*, *S. hirundo*, *Th. sandvicensis*, *S. albifrons*, *L. melanocephalus* в България за периода 2023 – 2032 г.”
- Наличие на размножителни програми: Не.

10. Розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EX;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Не..

11. Къдроглав неликан (*Pelecanus crispus*):

- Природозащитен статус: IUCN: NT; ЧКРБ: CR.
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: “План за действие за опазване на къдроглавия пеликан (*Pelecanus crispus*) в България 2013 - 2022”
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP.

Ястребоподобни (ACCIPITRIFORMES)

12. Египетски лешояд (*Neophron percnopterus*):

- Природозащитен статус: IUCN: EN; ЧКРБ: EN;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: „План за действие за опазване на египетския лешояд (*Neophron percnopterus* Linnaeus, 1758) в България за периода 2023 - 2032 г.“
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP.

13. Белоглав лешояд (*Gyps fulvus*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EN;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA ESB.

14. Малък креслив орел (*Clanga pomarina*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: VU;



- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: „План за действие за опазване на малкия креслив орел (*Clanga pomarina*) в България за периода 2019 - 2028 г.“
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP.

Совоподобни (STRIGIFORMES)

15. Бухал (*Bubo bubo*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EN;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Не..

16. Забулена сова (*Tyto alba*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: EN;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Не..

Соколоподобни (FALCONIFORMES)

17. Белошипа ветрушка (*Falco naumanni*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: CR;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: “План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България за периода 2021 - 2030 г.”.
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP; Размножителна програма на Зелени Балкани - Стара Загора за възстановяване на вида в природата.

18. Сокол орко (*Falco subbuteo*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: VU.
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Не.

III. ВЛЕЧУГИ (REPTILIA)

Сухоземни костенурки (TESTUDINES)

19. Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*):

- Природозащитен статус: IUCN: VU; ЧКРБ: EN;
- Международен план за действие: Не;



- Национален план за действие: План за действие за опазване на видовете сухоземни костенурки - шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni* Gmelin, 1789) и шипобедрена костенурка (*Testudo graeca* Linnaeus, 1758) в България за периода 2022-2031 г.“
- Наличие на размножителни програми: Не.

20. Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*):

- Природозащитен статус: IUCN: VU; ЧКРБ: EN;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: План за действие за опазване на видовете сухоземни костенурки – шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni* Gmelin, 1789) и шипобедрена костенурка (*Testudo graeca* Linnaeus, 1758) в България за периода 2022-2031 г.“
- Наличие на размножителни програми: Не.

21. Южна блатна костенурка (*Mauremys rivulata*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC; ЧКРБ: VU;
- Международен план за действие: Не;
- Национален план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Не.

Планът за колекцията са 2025 - 2034 г. предвижда да бъдат отглеждани в зоологическата градина и животни от местни видове с ниска природозащитна стойност, но които биха могли да служат за поддържане на дивата популация на видове с висок приоритет за страната. Като такъв е следния вид:

I. БОЗАЙНИЦИ (MAMMALIA)

Чифтокопитни (ARTIODACTYLA)

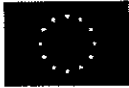
Елен лопатар (*Dama dama*)

- Природозащитен статус: IUCN: LC
- Наличие на размножителни програми: Не

4.2. Отглеждане на неместни видове

В настоящата колекция на зоологическата градина са включени видове с висока природозащитна стойност като - тигър (*Panthera tigris*), леопард (*Panthera pardus*), лъв (*Panthera leo*). Те са важна част от експозицията, тъй като спомагат за осигуряване разнообразно и многопластово представяне на биоразнообразието, и значително подпомагат образователните дейности на зоологическата градина. Сега отглежданите животни са неясен произход и не могат да се ползват за програми за опазване *ex-situ*. С цел правилно управление на ресурсите и по-добър имидж на зоопарка сега отглежданите животни следва да бъдат заменени с екземпляри от видове с висока природозащитна стойност или да отпаднат от колекцията, така както е описано в Плана за колекцията за 2025 - 2034 г. При отчитане на описаните обстоятелства планът предвижда в зоологическата градина да бъдат отглеждани следните неместни видове с висока природозащитна стойност:

I. БОЗАЙНИЦИ (MAMMALIA)



Примати (PRIMATES)

22. Котешки лемур (*Lemur catta*):

- Природозащитен статус: IUCN: EN;
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP.

Хищници (CARNIVORA)

23. Малка панда (*Ailurus fulgens*):

- Природозащитен статус: IUCN: EN;
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

24. Азиатското диво куче (*Cuon alpinus*):

- Природозащитен статус: IUCN: EN;
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

25. Амурски леопард (*P. p. orientalis*) или Персийски леопард (*P. p. tulliana* [Syn.: *P. p. saxicolor*]):

- Природозащитен статус: IUCN: VU, EN (*Panthera pardus tulliana*)
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP

26. Амурски тигър (*Panthera tigris altaica*):

- Природозащитен статус: IUCN: EN;
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP

II. ПТИЦИ (AVES)

Гъскоподобни (ANSERIFORMES)

27. Белобузата гъска (*Branta leucopsis*)

- Природозащитен статус: IUCN: VU;
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Не.

28. Исландска звънарка (*Bucephala islandica*):

- Природозащитен статус: IUCN: VU;
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: Не.

Пеликаноподобни (PELECANIFORMES)

29. Северен плешив ибис (*Geronticus eremita*)

- Природозащитен статус: IUCN: NT; ЧКРБ: CR.



- Международен план за действие: International Single Species Action Plan for the Conservation of the Northern Bald Ibis *Geronticus eremita*
- Наличие на размножителни програми: EAZA EEP.

Папагалоподобни (PSITTACIFORMES)

30. Кеа (*Nestor notabilis*):

- Природозащитен статус: IUCN: EN
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

Планът предвижда отглеждане също така на популярни видове без изразена природозащитна стойност, но за които съществуват EEP и за които зоологическата градина може да предостави среда за отглеждане:

I. БОЗАЙНИЦИ (MAMMALIA)

Чифтокопитни (ARTIODACTYLA)

1. Алпийски козирог (*Capra ibex*)

- Природозащитен статус: IUCN: LC
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

2. Воден козел личи (*Kobus leche*):

- Природозащитен статус: IUCN: NT
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

Хищници (CARNIVORA)

3. Фенек (*Vulpes zerda*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

4. Сурикат (*Suricata suricatta*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Международен план за действие: Не;
- Наличие на размножителни програми: EAZA: EEP.

Друга група неместни видове, които нямат природозащитна стойност и са окачествени като инвазивни чужди видове (ИЧВ), предвид че за тях е установено, че въвеждането или разпространението им застрашава или въздейства неблагоприятно върху биологичното разнообразие и свързаните екосистемни услуги. Много от инвазивните видове заселили се в природата на Европа представляват избягали животни от зоологическите градини се обръща особено внимание на сигурността на загражденията, в които се отглеждат те. Това е залегнало в законодателството на Европейския съюз по отношение на ИЧВ. В България въпросът се разглежда в приетия "Национален план за действие относно пътища за непреднамерено



въвеждане и разпространяване на инвазивни чужди видове, които засягат Европейския съюз, чрез изпускане/бягство от контролирана среда, 2024 – 2033 г.”. В колекцията на зоологическата градина такъв вид е:

Носатото мече (Южноамериканско коати) (*Nasua nasua*):

- Природозащитен статус: IUCN: LC;
- Законов статус: ИЧВ;
- Наличие на размножителни програми: Не.

Предвидена е и възможност за изпълнение на мерки от Планове за действие за някои от тези защитени видове, както и други национални планове за опазване на биологичното разнообразие, с цел да се осигури интегриран подход при прилагане на политиките по опазване на биологичното разнообразие.

5. Консервационни дейности

5.1. Преки консервационни дейности

5.1.1. Отглеждане и размножаване на видове с висока консервационна стойност

Цел

- Получаване на поколение с добри генетични показатели, способно при необходимост да бъде използвано за възстановяване на вида в природата или подпомагане на дивите популации

Дейности

- ❖ Изграждане на местообитание за видовете, които отговаря на съвременните изисквания;
- ❖ Формиране на размножителни двойки или групи с подходящ генофонд;
- ❖ Намиране на партньори за размножителните програми;
- ❖ Обучение на персонала за спецификата при отглеждане и размножаване на съответния вид;
- ❖ Кандидатстване на участие в ЕЕР.

Отглеждането и размножаване на изброените видове с висока природозащитна стойност е свързана с опазване на генофонда на видовете и поддържане на жизнена популация на затворено, при взаимодействие с други зоологически градини и институции, свързани с тяхното отглеждане. Подобни дейности могат да бъдат координирани в рамките на Българската асоциация за зоопаркове и аквариуми (БАЗА), на която ОП Зоопарк-СИЦ Варна е член. Зоологическата градина може да участва в подобни дейности със всички изброени екземпляри в т. 4.1 и 4.2. с природозащитен статус VU, EN, CR и EX. Така например отглеждането на египетския лешояд ще допринесе за изпълнение и на дейност Дейност 6.1. “Поддържане и разширяване на популацията, от балкански или генетично близки индивиди, отгле авана на затворено”, залегнала в “План за действие за опазване на египетския лешояд (*Neophron percnopterus* Linnaeus, 1758) в България за периода 2023 - 2032 г.”. Добра отправна точка за тези дейности са “Насоките за ex situ управление за опазване на видовете на Международният съюз за защита на природата и природните ресурси (IUCN)”.



За видовете, за които има международни програми, като ЕЕР или ЕSB на ЕАЗА, е от голямо значение включването на зоологическата градина в тях. Успешното участие в подобни програми играе съществена роля за утвърждаването на авторитета на зоологическата градина както в природозащитните среди така и в обществото. За да може зоологическата градина да бъде включена в тези програми, ключово важно е присъединяването ѝ към ЕАЗА, което е предвидено в плана за развитие.

Съгласно условията на ЕЕР, дейностите по размножаване се съгласуват с координатора на съответната програма, с който зоологическата градина трябва да бъде в контакт. Приплодите се оставят или настаняват в други зоопаркове, съобразно нуждите на програмата.

5.1.2. Участие в програми по въвеждане на диви животни в природата

Цел

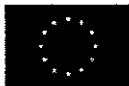
- Възстановяване на локално изчезнали популации или подпомагане на популации в недобро състояние.

Дейности

- ❖ Изграждане на местообитание за видовете, които отговаря на съвременните изисквания;
- ❖ Намиране на партньори, които ръководят програми за повторно въвеждане на видове в природата;
- ❖ Създаване на възможности за допълнително финансиране на ОП Зоопарк-СЦ, гр. Варна.
- ❖ Обучение на персонала за спецификата при отглеждане и размножаване на съответния вид;
- ❖ Формиране на размножителни двойки или групи с подходящ генофонд;
- ❖ Отглеждане на поколение в контролирани условия;
- ❖ Освобождение на поколението в дивата природа.

Не всички отглеждани видове могат да бъдат предмет на програми за повторно въвеждане или подпомагане на дивите популации. Подходящи за отглеждане и освобождение в дивата природа са местните видове птици и гризачите. От видовете с висока консервационна стойност съществуват програми и проекти, които използват размножени в контролирани условия екземпляри за възстановяване на дивите популации. Такива програми се осъществяват за червения ангъч (Биологична експериментална база "Калимок", БАН), белоглавия лешояд и белошипата ветрушка (Зелени Балкани - Ст. Загора), египетския лешояд (БДЗП). Хищните птици се освобождават чрез метода на изкуственото гнездо (хак). В зависимост от биологията на вида хакът се построява в най-високия ъгъл на адапционната волиера или на площадка на дърво или скала. Той представлява преградено пространство/клетка/, в което се изгражда гнездо. Оборудва се с хранилка, поилка и кацалка за наблюдение. За да се чувстват сигурни малките край гнездото се поставя макет на възрастна птица. Хакът се отваря, когато птиците започнат да се упражняват да летят. При хакове в адапционна волиера птиците се държат в нея докато започнат да летят, след което волиерата се отваря за да могат птиците да я напуснат. Кокошевите птици се освобождават от адапционни волиери. Главното при тях е те да бъдат излюпени и отгледани от женските птици, които да предадат опита си за отглеждане на

www.eufunds.bg



поколение. При всички случаи храната и водата се подават по начин, по който птиците не виждат обслужващите ги хора и не се безпокоят. Гризачите като лалугери и

Размножаване и освобождаване на египетски лешояди в природата ще допринесе за ще допринесе за изпълнение и на дейност Дейност 6.2. “Подсилване на популацията с индивиди, отгледани на затворено” от “План за действие за опазване на египетския лешояд (*Neophron percnopterus* Linnaeus, 1758) в България за периода 2023 - 2032 г.” Подобна възможност е предвидена и в т. 7.2.4. “Програми/проекти за възстановяване и/или подсилване на популацията” от План за действие за опазване на белошипата ветрушка (*Falco naumanni*) в България за периода 2021 - 2030 г. По този начин дейността на зоологическата градина ще има директен принос за опазване на двата целеви вида.

Тъй като животните, включени в Плана за консервационни дейности, са част от зоопарковата колекция, за тях ще се поддържа необходимата документация, досиета и информация в съответствие с изискванията на Плана за развитие и Плана за колекция.

Акцентът по отношение на животните в Спасителния център, които са тясно свързани с консервационните дейности следва да е поставен върху осигуряването на необходимото ветеринарномедицинско обслужване. Необходимо е изготвянето на чек лист (протокол) за екземплярите от консервационно значимите защитени видове, които ще бъдат връщани в природата. Те следва да включват като минимум:

- ❖ Име на вида – българско и научно наименование;
- ❖ Физически данни и здравословното състояние;
- ❖ Дата на връщане в природа;
- ❖ Час и GPS координати на мястото на връщане;
- ❖ Вид на проследяването (ако има налично);
- ❖ Вид на маркировката (ако има налична) – пръстен, белег (използва се при костенурките например) и др.;
- ❖ Времетраене на проследяването (ако има такава);
- ❖ Подпис на експертите, одобрили връщането в природата и др.

По този начин ще бъдат гарантирани както здравето и безопасността на хората, така и защитата, хуманното отношение към животните и ефективността на програмите за повторно връщане в природата на определени екземпляри от защитени видове. Събраните данни, особено от тези програми, могат да бъдат анализирани и използвани за научни изследвания, публикации и други цели. Тук отново е важно да подчертаем, че мониторингът, както и оценката на пригодността на екземплярите за оцеляване в природата, трябва да се извършват от учени и експерти по съответните видове, които работят в партньорство със зоологическата градина.

5.1.3. Получаване на поколение от диви екземпляри допаднали в колекцията като бедстващи индивиди

Цел

- Съхраняване на генофонда на попадналите в зоологическата градина бедстващи индивиди.

Дейности



- ❖ Адаптиране на местообитание за видовете, които отговаря на състоянието на наличните екземпляри;
- ❖ Формиране на размножителни двойки или групи;
- ❖ Обучение на персонала за спецификата при отглеждане и размножаване на съответния вид;
- ❖ Намиране на партньори, които ръководят програми за повторно въвеждане на видове в природата;
- ❖ Отглеждане на поколение в контролирани условия;
- ❖ Освобождаване на поколението в дивата природа.

Попадналите в зоологическата градина в качеството и на спасителен център екземпляри не винаги могат да бъдат върнати в природата. Най-често това са екземпляри, които са били ранени в следствие на сблъсък със структури изградени от човека, като електропреносната мрежа, прозрачни прегради, автомобили и др. Вследствие на това те губят крайници, което е пречка за оцеляването им в природата. Поради тази причина те остават в колекцията на зоологическата градина. Много от тях не могат да се адаптират в новата среда и никога не пристъпват към размножаване, но за други новата среда може да предостави достатъчно добри условия, които могат да ги провокират към размножаване. При успешно размножаване поколението може да бъде освободено в дивата природа, по описаните методи с хак и адаптационна волиера, или да бъде оставено самостоятелно да напусне зоологическата градина, както може да се направи с поколение щъркели.

5.1.4. Освобождаване на копитни бозайници в природата

Цел

- Увеличаване на разпространението и плътността на едрия копитен дивеч и осигуряване естествена хранителна база на лешоядите в целевите райони.

Дейности

- ❖ Формиране на размножителни стада от копитни животни от нместни видове;
- ❖ Обучение на персонала за спецификата при отглеждане и размножаване на съответния вид;
- ❖ Намиране на партньори, които ръководят програми за повторно въвеждане на видове в природата;
- ❖ Отглеждане на поколение в контролирани условия;
- ❖ Освобождаване на поколението в дивата природа.

Благоприятен вид за изпълнение на тази дейност е еленът лопатар (*Dama dama*). Лопатарът е ловен вид с добра възпроизводимост, която може да генерира достатъчно брой индивиди. Освобождаването му в природата гарантира оползотворяване на пасищата, което облагодетелства лалугера в неговите местообитания, както и осигуряване на храна за мършоядните птици. Предвид че елените са плячка на хищници, най-често вълци, които не оползотворяват цялата плячка. Така ще се подпомогне изпълнението на Мярка 7. “Увеличаване на естествената хранителна база на вида” от “План за действие за опазване на египетския лешояд (*Neophron percnopterus* Linnaeus, 1758) в България за периода 2023 - 2032 г.” и Мярка 5.2.5 от “План за действие за опазване на черния лешояд (*Aegypius monachus*) в



България за периода 2019 – 2028 г.”, касаеща предприемането на мерки за възстановяване на популациите на едър копитен дивеч.

5.2. Непреки конзервационни дейности

Непреките конзервационни дейности се основават на включването на отглежданите видове във образователните програми и информационни кампании на зоологическата градина. Прякото наблюдение върху тези видовете ще дадат на посетителите възможност да се запознаят отблизо с техните особености, а зоологическата градина би могла да участва в различни научноизследователски дейности (научни публикации, подготовка на докторски степени и др.). Образователните дейности следва да бъдат профилирани по възрастови групи (предучилищно и начално ниво; прогимназиално ниво, гимназиално ниво) и общи дейности за посетителите. Образователните програми могат да включват информация за видовете от колекцията на зоопарка, запознаване с работата в зоологическата градина, обща информация, свързана с глобалните и национални заплахи за биологичното разнообразие и мерки за справяне с тях, добри практики за опазване на природата и др. Част от обучението може да се организира чрез „зелени училища“ и други занимания за деца, в рамките на ваканционните периоди.

5.2.1. Образователни дейности

5.2.1.1. Изготвяне и поддържане на табели с информация за видовете от колекцията

Цел

- Пасивно обучение на посетителите по отношение на видовете от колекцията на зоологическата градина

Дейности

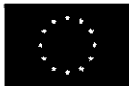
- ❖ Събиране на информация и разработване на информационни табели за животните от колекцията;
- ❖ Поддържане на табелите в добро състояние и възстановяването им, когато са в лошо състояние;

Извършване на ревизия на наличните табели и информацията, която съдържат и по преценка да се добави информация за животните относно:

- ❖ име / научно наименование;
- ❖ природозащитен статус;
- ❖ местообитание в дивата природа (чрез карта);
- ❖ заплахи;
- ❖ интересни факти относно поведение, хранене и др.;

Табелите следва да са естетично изработени и разположени по начин, по който посетителите могат да ги прочетат. За всеки вид животно следва да има подходяща табела, като трябва да се следи, да не бъдат оставяни на показ табели, представящи животни които не са представени в дадено заграждение или волиера.

5.2.1.2. Образователна програма за изучаване на групи животни.



Цел

- Изучаване на видовото разнообразие в отделни биологични групи или региони

Дейности

- ❖ Организиране на тематично обучение за определени групи животни;
- ❖ Организиране на тематично обучение за определени екологични типове животни;
- ❖ Организиране на обучение за застрашените видове в зоологическата градина;
- ❖ Организиране на обучение за отглеждане на животните в зоологическата градина;

Обучението следва да засяга различни аспекти от биологичното разнообразие като обученията могат да се провеждат под формата на лекции и практическо обучение на територията на зоологическата градина. По този начин обучаващите се могат да бъдат запознати с различни видове и тяхната адаптация към средата на живот в естествените им местообитания. Както и взаимодействието на видовете в дадено местообитание.

5.2.1.3. Образователна програма относно опазването на видовете

Цел

- Изучаване на начините за опазване на дивите популации

Дейности

- ❖ Организиране на тематично обучение за защитените видове;
- ❖ Организиране на тематично обучение за регулиране на ползването на диви видове и търговията с тях;
- ❖ Организиране на обучение за опазването на местообитанията;

Опазването на видовете се осъществява на няколко нива - на ниво законодателство, опазване на техните местообитания, контрол върху ползването на диви видове, контрол върху търговията с тях и др. Всяко ниво има своя специфика и обхват. Това засяга и хората, предвид че ползването на дивите видове е част от вековните традиции на населението. Основния фокус на тези обучения следва да бъде, че ползването на видовете и техните местообитания не трябва да застрашава оцеляването им в дивата природа. Това е залегнало в международното, европейското и национално законодателство, което следва да бъде обяснено по понятен за обучаващите се начин, в зависимост от тяхното ниво на образование

5.2.1.4. Опазване на хищниците

Цел

- Изучаване на ползите от хищниците и заплахите за тяхното оцеляване.

Дейности

- ❖ Организиране на тематично обучение за екологичната роля на хищниците и необходимостта за тяхното опазване;
- ❖ Организиране на тематично обучение за вредата от използване на отрови;



- ❖ Организиране на обучение за начините за намаляване на конфликта човек-хищник;

Съжителството на човека с хищниците е съпроводено с множество конфликти, които карат хората да реагират отрицателно срещу тях. Това води до измисляне на начини за тяхното унищожаване. В тази връзка следва да се постави акцент върху заплахите за тези видове. Особено внимание следва да бъде обърнато върху ползването на отрови срещу едрите наземни хищници, които в крайна сметка са една от основните заплахи за оцеляването на всички хищници, грабливи птици и други животни. В тази връзка е може да се предвиди и изпълнение на мерки, свързани с действащия “Национален план за действие за борба срещу незаконното използване на отрови в дивата природа 2021 – 2030 г.”

5.2.1.5. Опазване на костенурките

Цел

- Изучаване на проблемите при опазване на костенурките

Дейности

- ❖ Представяне на видовете в среда близка до естествената;
- ❖ Размножаване на екземпляри от видовете, с цел връщане в природата;
- ❖ Изпълнение на мерки от действащия “План за действие за опазване на видовете сухоземни костенурки – шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni* Gmelin, 1789) и шипобедрена костенурка (*Testudo graeca* Linnaeus, 1758) в България за периода 2022-2031 г.

Настоящият план предвижда и отглеждането на четирите вида костенурки, които са местни видове с консервационно значение: Шипобедрена сухоземна костенурка (*Testudo graeca*), Шипоопашата сухоземна костенурка (*Testudo hermanni*), Европейската блатна костенурка (*Emys orbicularis*), Южна блатна костенурка (*Mauremys rivulata*). Костенурките са най-уязвимата група влечуги, които представляват интерес за хората, по отношение на използването им за храна, търговия, изработване на предмети и др. Често те попадат в спасителните центрове, донесени от хора, които мислят че ги спасяват. Тези нагласи могат да бъдат променяни постепенно на база на целенасочени обучения, които да обяснят какво може и какво не следва да се прави с тези видове.

5.2.1.6. Инвазивни чужди видове

Цел

- Изучаване на проблемите свързани с инвазивните видове

Дейности

- ❖ Организиране на тематично обучение относно инвазивните видове и тяхното влияние върху местните популации, пътищата на навлизане, законови рамки, начини за отстраняване
- ❖ Изграждане на сътрудничество с научни институти, висши учебни заведения, за разработване на съвместни програми за стажове, практически упражнения, обучения и обмен на опит;



В свят на добри комуникации, глобална търговия и развити транспортни коридори разпространението на чужди видове е неизбежно. Това остава един незабележим процес, на който не се обръща особено внимание. В действителност някои от навлезлите чужди видове попадат в подходяща среда без хищници или други видове, които да контролират тяхната популация. Те се размножават неконтролируемо и изместват местните видове от техните местообитания, а в някои случаи са причина и за тяхното изчезване от определени райони. Чужди видове, квалифицирани като ИЧВ са разпространени и в България, на което в последно време се обръща особено внимание. Подобно обучение може да бъде разработено на база и в изпълнение на действащите “Национален план за действие относно пътища за непреднамерено въвеждане и разпространяване на инвазивни чужди видове, които засягат Европейския съюз, чрез изпускане/бягство от контролирана среда, 2024 – 2033 г.”, “Национален план за действие относно пътища за непреднамерено въвеждане и разпространяване на инвазивни чужди видове, които засягат Европейския съюз, чрез транспорт, 2024 – 2033 г.” и “Национален план за действие относно пътища за непреднамерено въвеждане и разпространяване на инвазивни чужди видове, които засягат Европейския съюз, чрез коридори и естествено разпространяване, 2025-2034 г.” Зоологическата градина отглежда инвазивен вид Носатото мече (Южноамериканско коати) (*Nasua nasua*), което може да послужи за онагледяване при обучението.

5.2.1.7. Обучение на персонала

Цел

- Повишаване на нивото на познание и мотивиране на персонала

Дейности

- ❖ Редовни обучения, както и сътрудничество и обмен на опит със спасителни центрове и други зоологически градини, с цел повишаване на капацитета на персонала;
- ❖ Включването на персонала в консервационната дейност на зоологическата градина и оптималното използване на целия му потенциал при осъществяване на предвидените в плана дейности;
- ❖ Провеждане на редовни срещи на персонала за обмен на идеи, споделяне на опит и обсъждане на проблеми;
- ❖ Изграждане на сътрудничество с научни институти, висши учебни заведения, включително такива с ветеринарномедицинска насоченост, за разработване на съвместни програми за стажове, практически упражнения, обучения и обмен на опит;
- ❖ Включване на доброволци в консервационните дейности, сред които студенти, външни експерти и др.

Редовното обучение на персонала е ключово за по ефективното му участие в дейностите на зоологическата градина. Курсове и обучения за персонала могат да бъдат общи и/или специализирани (тематични), в зависимост от конкретните задачи на служителите. Обменът на опит със спасителни центрове и/или други зоологически градини е ключов метод за повишаване на квалификацията и мотивацията на персонала. Това ще доведе до повишаване на качеството на работа и привличане на млади специалисти.

Включването на персонала в преките и непреки консервационни дейности е от съществено значение за успеха им. Участието на кураторите, гладачите, биолозите и ветеринарните



лекари, които са най-близо до животните е ключово ефективността на дейностите. Тези служители могат да допринесат значително, както в преките консервационни дейности, чрез своите наблюдения, опит и знания, така и в непреките, свързани с комуникация с посетителите, учените, експертите; провеждане на обучения; демонстрации и др.

Планирането и организирането на седмичните срещи, посветени конкретно на консервационната дейност, дискусии, обсъждане на проблеми, обмен на идеи и др., ще спомогнат за повишаване на ефективността, ясно структуриране и проследяване на изпълнението на задачите и в крайна сметка значително ще повишат качеството и ефективността на работата.

5.3. Организиране и/или участие в научни и други изследвания

Цел

- Повишаване на нивото на познание за отглеждането на диви животни на затворено

Дейности

- Изграждане на сътрудничество с научни институти, висши учебни заведения, включително такива с ветеринарномедицинска насоченост, за разработване на съвместни програми за стажове, практически упражнения, обучения и обмен на опит;
- Включване на доброволци в консервационните дейности, сред които студенти, външни експерти и др.

Възможности за включването на зоопарка в научни изследвания зависят от видовете в колекцията на зоологическата градина и интереса към тях в научните среди. Зоологическата градина може да извършва изследвания самостоятелно или те да се реализират съвместно с партньори като научни институти, университети, граждански и неправителствени организации и др. Възможно е изграждане на система от камери, която да позволи изучаването на поведението на животните, като същата може да бъде използвана и в процеса на обучение чрез пряко наблюдение. Изграждането на подобна системата за наблюдение дава възможност за партньорства с научни институти, университети, други зоологически градини и др. Това може да осигури възможност за сътрудничество с докторанти, които работят по определени теми, свързани с поведение, размножаване, хранене и др. на конкретни видове. Възможно е да се реализират и партньорски проекти, финансирани от „Фонд научни изследвания“, който има за цел да подкрепя финансово проекти и дейности за насърчване и развитие на научните изследвания. Това ще даде възможност и за допълнително финансиране на зоопарка.

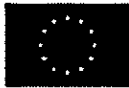
5.4. Организирани тематични кампании

Цели:

- Организирани тематични кампании за насочване на вниманието към определени проблеми

Дейности

- ❖ Популяризиране на конкретни екологични практики и политики (зелена енергия, причини важността от опазване на видовете и техните местообитанията, вредите от замърсяването климатични промени и др.);



- ❖ Организиране на кампании за определени видове, като например ден на тигъра, лешояда или на друго животно, с което да се насочи вниманието на посетителите към ползата и проблемите за опазване на целевия вид животно;
- ❖ Организиране на различни събития, свързани с екологичния календар – Ден на Земята, Ден на мигриращите птици, Европейски ден на птиците, Европейска нощ на прилепите, Ден на околната среда и др.
- ❖ Организиране на забавни игри по време на кампанията.
- ❖ Участие в съвместни инициативи с неправителствени организации по проекти, финансирани от различни европейски програми, работа с местни организации за алтернативен туризъм и др.;

Описание

Природозащитните кампании могат да бъдат насочени към популяризиране на природните особености на района, характерните за него животински видове, да бъдат образователно или финансово насочени.

Зоологическата градина може да участва и в съвместни кампании с различни институции, организации, НПО и др. при изпълнение на информационните дейности на различни проекти по европейски програми, планове за действие за защитени видове, национални стратегии и планове в областта на опазване на биологичното разнообразие.

Организирането на природозащитни кампании може да има за цел набиране на средства, свързани с изграждане на малко местообитание за конкретен вид или изработване на средово обогатяване на даден вид и др.

Друг добър похват както за популяризирането на дейността на зоопарка, така и за намаляване на разходите е организиране на осиновителни кампании. Може да се потърси сътрудничество с местни фирми, предприятия, училища и др., които да поемат част от разходите за отделни животни – хранене, изграждане на средово обогатяване и др.

6. Мониторинг и оценка на плана

Планът е с период на действие 10 години и предвидените по-горе дейности са избрани по начин, който да позволи изпълнението им самостоятелно или на групи. По този начин е дадена възможност ОП Зоопарк-СЦ, гр. Варна да има адаптивност и гъвкавост при избора и да добавя нови дейности през годините, да поставя различни акценти и др. Всички предложени дейности са съобразени с най-добрите международни практики.

Пълните параметри за оценка и мониторинг на стратегическия пакет документи са заложили в Плана за развитие на ОП Зоопарк-СЦ, гр. Варна.

Частичен мониторинг на плана може да бъде извършен по следните показатели, за целия период на действие на плана:

- ❖ Ефективност на част от консервационни дейности:
 - брой върнати в природата животни - следва да се има предвид, че броят е различен за различните видове и зависи от успеха при размножаването, видовете, които могат да бъдат връщани в природата.

Размножаването на животните е сложен процес и е много трудно да бъде планиран с точност. Следва да се вземе предвид например настъпването на полова зрялост на индивидите от конкретните видове и възрастта на новопридобитите екземпляри, с които ще се обогати



колекцията на зоологическата градина. Следва да се подчертае, че дори самото отглеждане *ex situ* на тези видове, при запазени чисти генетични популации, без инбридинг, е значителен принос за тяхното опазване, дори те да не бъдат връщани в природата.

- брой програми и проекти, в които е участвал зоопарка, в това число размножителни програми, проекти, финансирани с европейски средства и др.;
 - брой изпълнени мерки от планове за действие за опазване на защитени видове.
- ❖ Ефективност на научноизследователските дейности:
- брой проведени стажове – минимум един стаж годишно;
 - брой научни статии, в които зоопаркът е бил партньор – до 3 научни публикации за целия период на плана;
 - брой научни проекти, изследвания, в които зоопаркът е участвал.

Ефективността на останалите дейности от плана може да бъде измерена чрез проследяване на броя на посетителите и участниците в различните дейности, като те се профилират по възрастови групи. Например:

- ❖ С колко се е увеличил броят на децата, посетили обучителните дейности;
- ❖ С колко се е увеличил броят на посетителите;
- ❖ С колко се е увеличил броят на участниците в различните кампании (дати от екологичния календар; събития, организирани във връзка с различни проект и т.н.;

Друг възможен показател е да се отчете броя на кампаниите, семинарите, обученията и т.н., в които е участвал ОП Зоопарк-СЦ, гр. Варна и да се заложи показател за минимален брой подобни дейности на година. (две, три или повече).

По отношение на повишаване на капацитета и професионалната квалификация на персонала може да се заложи минимум едно обучение за година (или за две години).

Ефективността на образователните програми може да бъде определена чрез анкетен метод, при който определен брой посетители се анкетират в началото и края на фиксиран период (например веднъж годишно). По този начин ще бъдат събрани достатъчно данни за целия период на плана и ще възможно да се проверят както знанията, така и удовлетвореността на посетителите от провежданите непреки конзервационни дейности. На базата на събраните данни ще може да се оцени ефективността на плана след неговото приключване.

Планът за конзервационни дейности е разработен с висока степен на адаптивност, като се цели максимално развитие на потенциала на ОП Зоопарк-СЦ, гр. Варна. Това включва използването на природните и инфраструктурните дадености на района, възможностите на общината и наличните национални и международни ресурси, свързани с прилагането на политики за опазване на биологичното разнообразие. Всяка от дейностите може да бъде изпълнявана самостоятелно, а съчетаването на поне три от тях би доближило зоологическата градина до съвременните стандарти.